

kakor tu, ko pivo vre; vse mora redno goditi se, vse z največo pazljivostjo. Temu pa je kos le skušen mojster kuhe, kateremu morajo biti dobro znana vsa pravila kemije.

Ko je pivo izvrelo, kar trpi 16 do 22 dni, se pretoči po cevih pivo v spodnje kleti ali shrambe. Razen prostorne kletne veže je v Kozlerjevi pivarni še 9 vložnih shramb z ledenicami. Vložé se sodi tako, da se jih spravi kolikor mogoče v vsako klet. Zato je v vsaki kleti po 3 vrste velikih sodov, vsak drži po 100 — 120 veder; na te pa ste položeni na sedlo dve vrsti manjših sodov po kakih 60 veder; tako se zamore spraviti v vsako klet po kakih 4000 veder. V teh sodih se mora pivo vsaj po 3 do 4 mesece vlegati (maditi), da med tem časom popolnoma izvire; tako pivo se imenuje „vležano pivo“ za razloček od „mladega piva“, ki ga manjše pivarne prodajajo in točijo že čez 3 do 4 tedne, ko je prišlo v sode, in ki tedaj ne more biti tako okusno in se tudi tako dolgo ne drži, kakor vležano.

Za vsako vložno kletjo je ledenica enako široka, a za 2 metra više od tal; v to se naloži čez 5000 centov ledú, da je povsod enako hladno (1 do 2° R. gorkote). Ker je tudi za vrenje treba ledú, so preko vrelnic tudi majhne ledenice; v vse te gre 6000 do 7000 centov ledú. Vse te kleti so pod zemljo s sila trdnimi oboki, da morejo držati nasip iz 6 cm. debele in stlačene gline in skoro dva metra visoke zemlje in šodre; ta nasip je namreč zato, da so kleti hladne in unanja gorkota ne more do njih. Tu je popolna tema, kakor v podzemljski jami, da človek more le z lučjo noter. —

Ko smo tako če tudi le površno, ogledali vse shrambe in priprave, po katerih pride surovi ječmen do okusnega piva, nam bo dovoljenih še nekoliko opazek.

Po vseh popisanih prostorih so v Kozlerjevi pivarni vodovodi za gorko in mrzlo vodo, pa tudi cevi za pivo in par tako napeljane, da niso nikomur napoti in zveze ne motijo, pa tudi tako, da se voda in par dobi naglo tje, kjer se potrebuje. (Dal. prih.)

Šolske stvari.

O prestroji srednjih šol.

Die Schulen sind schlechter geworden.

„Neue Fr. Presse“ 14. Jänner 1878.

(Konec.)

Ker so, kakor tožijo sami možje današnji vladni sistemi Avstrijski udani, vse nade na večjo naobraženost in prosveto utonule, čeravno se šolska mladež prenapenja z nauki, zato je čisto naravno, da tudi zunaj ministrove pisarne so se izvedeni prijatelji šolstva poprijeli razprave, kako naj bi se presilno breme učencem olajšalo, pa bolji vspeh študij dosegel. Osobito obravnavajo zdaj različni časniki to važno vprašanje. Njihove razprave se sučejo okoli tega, ali bi se ne dali nekateri predmeti gimnazij popolnem odpraviti, drugi skrčiti, in v obče nekoliko spremenila metoda v učenju.

Naj tudi mi svojo rečemo.

Mi ne stojimo v vrsti tistih, ki se za to potegujejo, naj bi se ta ali uni učni predmet popolnem odpravil; al tista strašanska obširnost, s katero se obdelujejo dandanes posamezni predmeti, naj se odstrani.

Čemu, na priliko, prirodopis v tolikošni prostranosti, v nižji in viši gimnaziji, kakor da bi vsak gimnazijalec že moral učenjak biti v prirodopisji? Dobra podlaga naj se dade temu nauku, da jo ima, kdor se pozneje ukvarjati hoče s to specialiteto. Naj bi šolski možje vsaj to zmirom v spominu imeli, da

gimnazija ni „ein Fachstudium“, ampak le pripravljavnica za višje študije!

In kar veljá o prirodopisji, veljá tudi o drugih predmetih, na pr. računoslowskih itd.

Latinščina in grščina imate mnogo nasprotnikov, češ, naj se mladina raji bolje uči živih, kakor mrtvih jezikov, s katerimi ne prideš daleč po svetu. Tudi s tem mnenjem se ne vjemamo mi: latinščina in grščina — tako imenovana „klasična jezika“, — ste potrebni, in brez njih tudi dandanes ne more biti nihče, ki se šteje med više izobražene ljudi. Al zoper to, kakor si danes morajo dijaki že nižje gimnazije vtepati v glavo grščino, zoper to mora odločno biti vsak, kdor vé, da naposled skor vsak jurist, zdravnik, bogoslovec itd. grščine komaj toliko zna, da si vé kako tehnično imé razvozljati. Tedaj toliko truda in dela le za malo zrn na koncu! Čemu tedaj toliko čisto prazne slame? Z grščino za vse dijake je blizo taka, kakor s hebrejščino pri bogoslovcih: učenja in truda veliko, znanja pa na zadnje celó celó malo, res tudi malo brez škode. Latinščino znati je še marsikomu potreba, — grščino znati — nikoli, ker še nismo čuli in celó učenjakov ne kramljati grščino. Z latinščino je druga; brez temeljitega znanja latinščine ne more biti bogoslovec in ni mogel prejšnji čas biti noben zdravoslovec, kajti še pred kakimi 25 leti so se učili še skor vsi medicinski nauki — razun kemije in naravoslovja — v latinskem jeziku, dandanes so ga pa tudi zapodili iz vseh medicinskih predmetov, češ, da ovira napredek teh študij.

Čemu po vsem tem tedaj toliko preobloženja šolske mladine z mrtvimi jeziki dandanes, ko jej je treba učiti se živih jezikov, česar nekdanj v gimnazijah ni bilo treba.

Pri učenju vseh predmetov pa je treba, da se zljajša tudi metoda učenja. Kdor dandanes kake bukve piše, da bi za-nje veljavo šolske knjige dobil, da jej po sto drugih knjigah tak obraz, da se sam čudi „mojsterskemu delu“. In tako se leto za letom šolam vrivajo nove knjige, teške za učenje, težavne pa tudi za stariše, ki morajo dandanes že kapitalisti biti, da zmorejo novcev, ki jih njihov sin potrebuje za šolske knjige.

„Festina lente“! bila je deviza nekdanjih šol, in vspeh je bil dober. „Mit Dampf vorwärts“! je načelo današnjih šol, in „die Schulen sind schlechter geworden“, je glas od vseh strani, konservativnih in liberalnih.

Slovansko časništvo.

* „Branislav“ se zove list za politiko in narodno gospodarstvo, ki je v Oseku — menda namesti prestalega „Primorca“, vsaj izdavalec in vrednik mu je gosp. M. Polić, vrednik „Primorčev“ — začel izhajati po trikrat na teden. „Branislav-a“ glavni program je, naj dozda le po imenu trojedna kraljevina postane v resnici trojedna s privzeto vojaško Krajino in Reko. Ta lepa načela hoče „Branislav“, stoječ v vrsti državopravne opozicije, braniti krepko. Cena mu je 12 gold. za celo leto, 6 gold. za pol in 3 gold. za četrt leta.

Mnogovrstne novice.

* Največi časnik na svetu imajo v Ameriki. Vsak list tega časnika vaga malo manj kot pol funta, in če ga odpreš, meri cele 4 štirjaške metre. Na 8 stranéh, katerih vsaka ima 12 oddelkov in vsak oddelk 267 vrstic, je skupaj 35.232 vrstic ali na vsaki strani 4400. Od vsacega lista tega časnika bi se moglo napraviti 5 knjig po 300 strani.

* *Kako Nemec piše o Slovanih.* Nemški učenjak E. Hardtmann je na svetlo dal brošuro pod naslovom: „Slavismus im Lichte der Ethik“. (Gotha bei Perthes, 1878). Pisatelj najprej hvali Nemce, kateri stanujejo v krajih, kjer teče Odra, v njih vidi on svoje ideale močnatosti in pravosti ter jim pripisuje pravoljubje, marljivost, skromnost, domačnost in učivnost. Al te lastnosti — pravi — so postale z mešanjem slovanske krvi z nemško. Zato pisatelj tembolj vzvišuje prave Slované, po katerih pride celi Evropi novo srečnejše življenje. On želi, da si Rusi osvojijo malo Azijo do Tavrusa, Carigrad in Tracijo do Balkana. Nemce, Turke in jude postavlja on v eno vrsto, Slované, Malaje in Azteke v drugo vrsto na zemlji.

* *Sila velika rajska smokva (figovo drevo)* stoji še dandanes v izhodnji Indiji iz časa Macedonskega kralja Aleksandra velikega; drevo to ima 350 velikih in čez 3000 manjih debelij; pod senco tega drevesa je taborovala armada z 7000 vojaki.

Politične stvari.

Avstrije prihodnost.

Kongres v Berlinu gre h koncu, morda se razidejo diplomati že proti koncu tega tedna.

Kaj so tu diplomati (prvi ministri sedmih veleoblasti) sklepali in sklenili, ne ve se še za gotovo in zanesljivo, kajti vse, kar se je od ondot dozdaj pisalo, so le kombinacije, spletena na besede, katere je kdo iz ust kakega diplomata na svoja ušesa vjel. Nekoliko več in bolj zanesljivega je razvideti le iz Rusko-Angleškega „memoranda“, ki ga je skrivé dobil časnik „Globe“ iz rok nekega uradnika in ga razglasil. V tem spisu je navedeno, kako se bo rešilo vzhodno vprašanje. Po tem spisu Rusija dobode Besarabijo; Bolgarija, na severni strani Balkana, privzemši Sofijske sandžake (okraje), postane samostojna država, Bolgarija unkraj Balkana dobi samovlastno vlado pod nadzorstvom velikih oblasti, pa ostane vendar še podložna Turčiji. Srbija in Črnagora pa dobite nekoliko zemlje od Turčije. Rumunija dobi Dobručo, če ne bo še dalje repenčila se. Avstrija zasede Bosno in Hercegovino in bo ti deželi najbrže za zmiraj obdržala.

Razmere na vzhodu so pod Turškim polmesecem bile take, da se niso dale več vzdržati; že več ko deset let je viselo vse le na nitki, vsak hip je utegniti se razrušiti Evropski mir. Zavaljo tega, ker so bile velike oblasti druga drugi zavirljive in nikoli edine o tem, kako naj bi Turčijo razdjale, je Turčija ostala na nogah in počela, kar je hotela. Slednjič so kanone pri Wörthu in Graveloti razbile Evropsko ravnotežje in odslej je postalo vprašanje nujno, skeleče, manjkalo je le še kóga, ki bi ga rešil. Ta naloga je naravno pripadala le Rusiji ali Avstriji, ali pa obema skupaj. Če bi bil grof Andrassy o vzhodni politiki šel Beustovo pot naprej, bila bi Avstrija razdelila Turčijo in ker ona mora vsakako razrušena biti, da se kristjani rešijo krvavega jarma, ne bila bi nesreča, ako bi bila dobila največi njeni kos Avstrija. Vzhodna politika Beustova je bilo edino, kar je bilo dobrega na tem sicer Avstriji tujem državniku. Da bi Avstrija vtrdila se na jugu, ta politika je imela gotovo bistveno trdno podlago, kajti le ondi se je móglo naše cesarstvo odškodovati za vse tisto, kar je v zadnjih letih zgubilo dežel na Laškem. Al zopet smo prišli za eno misel prepozno!

Ko se je Rusija z vso močjo pripravljala za razdelitev Turčije in osvobojenje kristjanov, so pri nas

roke križem držali, rekši: „das Vaterland darf nicht grösser sein“ (domovina ne sme razširiti se), kakor da bi bila Avstrija otok v sredi velikega morja, varna pred vsakim napadom!

Nikakor se ne more tajiti, da bila bi Bosna in Hercegovina za Avstrijo nezmerne važnosti, posebno če je res, da nam tako rekoč kakor zrela jabelka padete v naročje in ne pride pozneje še drugih ovir vmes. Posebno pusta naša Dalmacija bi po njih veliko pridobila, ker ste prav za prav hrbet Dalmatinskega primorja, in bi potem mogoče bilo, to na dolgo raztegnjeno črto odpreti ne le kulturi, temuč tudi trgovini, obrtniji in v obče občevarju s svetom.

Razen tega bi se tudi vsa notranja politika Avstrijsko-Ogerska morala premeniti. Bosnija in Hercegovine prebivalci, katerih je nad 2½ milijona, so Slovani. Po njih se slovanski element pomnoži tako, da bo z drugimi narodi v Avstriji v primeri tako, kakor 19½ proti 18, to je, večina prebivalcev Avstrije bila bi slovanska. Če tudi bi novo pridobljeni deželi več let imele svojo lastno vlado neodvisno od drugih Avstrijskih dežel, bo vendar pozneje, ko bi čas poskušnje pretekel, treba pripoznati resnico slovanske večine, naj se ti deželi združite z Avstrijo ali pa z Ogersko. V tem obziru toraj Slovani našega cesarstva nimajo vzroka nezadovoljnimi biti z najnovejšo fazo vnanje politike Andrassyeve, pa tudi oni Nemci naše monarhije ne, ki delajo na to, da bi se sedanja ustava prestrojila tako, da nekaj sedanjih državnih opravil dobodo deželni zbori. Centralizma s slovansko večino Avstrija ne bo nikdar imela, a zavaljo Slovanov bi tudi centralizem nemške večine nemogoč postal. Potem ostane Avstriji le federalizem, za katerega morajo vsi prijatelji njegovi zdaj že z vso močjo delati. Čeravno je treba še nekoliko počakati, čas bo vendar prišel, in kakor kaže, tako ugoden, da si ugodnejšega želeti ni.

Ravnokar izgotovljena pogodba z Ogri je gotovo tudi zadnja; o tem ni nobenega vprašanja več. Nekultivirano telo Magjarsko ne more prenašati več finančnih bremen, ki si jih je samo na rame naložilo. Ta bremena bodo najprvo začela rušiti dualizem. Na njegovo mesto pa ne more priti centralizem, ampak le federalizem za vso monarhijo. Pod vlado konservativnih mož bo ta državna ustava sposobna, ljudstvo osrečiti in zadovoljiti, občni blagor vzdigniti in pripomoči veličastnosti stare Habsburške monarhije do prejšnje vzvišene veljave. V to Bog pomoz!

Naši dopisi.

Iz Rusije 30. junija. — 7. — Spomlad se je letos začela v Rusiji jako rano in je bila dovoljno topla, v nekaterih krajih preveč suha, v drugih preveč mokra, po večem pa vendar prav ugodna zemljedelstvu, tako, da žita in senožeti obetajo sploh prav dobro letino. Žita se še vedno sila mnogo izvožuje čez granico, vendar cena v primeri z izvaževanjem ni visoka; četvrt pšenice je po 10—12 rubljev. Cena ostaja nizka zato, ker poljedelci, nadejaje se dobre letine, želijo staro žito razprodati, da si naredé prostora za spravlanje bogate nove žetve. — Politično polje obeta tudi bogato žetev — mnogo, mnogo krvi in mrtvecev. Beakonsfild, Andrassy, Turški paši in vsi kongresni možje orjejo v Berlinu politično polje tako, da se srce smeja — krokarjem in hijenam. Poslednje dni nam je prinesel telegraf iz kongresa sporočila, ki so do globočine presunila vsako Rusko srce: Bolgarijo, osvobojeno z milijoni zlata in potoki krvi, so razdelili na severno in južno, — Balkanski prehodi se bodo Turčiji vr-